

*Клубань М. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Закладу вищої освіти «Міжнародний
науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3622-5263>*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ І ЇЇ ВПЛИВ НА ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЇ

Анотація. У статті здійснено дослідження впливу процесів цифровізації юридичних послуг на трансформацію етичних стандартів юридичної професії. Проведено аналіз основних напрямів впровадження цифрових технологій в сфері надання юридичних послуг, зокрема використання автоматизованих систем підготовки документів, штучного інтелекту, електронного судочинства, онлайн-консультування.

Визначені основні виклики для традиційних принципів професійної етики практикуючих юристів, адвокатів, прокурорів, суддів, нотаріусів, що знаходять свій прояв у незалежності, конфіденційності, компетентності, добросовісності та відповідальності.

Особлива увага приділена проблемам захисту персональних даних клієнтів, прозорості використання технологій, алгоритмічної упередженості, а також межах професійної відповідальності при застосуванні цифрових інструментів. Здійснено обґрунтування необхідності адаптувати існуючі моделі етичної поведінки практикуючих юристів до умов цифровізованого середовища та формування на його основі нових стандартів професійної поведінки, враховуючи при цьому ризики технологічних інновацій.

У викладеному матеріалі обґрунтовано доведено думку до твердження, що за умови інноваційної цифровізації юридичних послуг не лише змінюються організаційні форми правової діяльності, але й трансформується зміст самих етичних зобов'язань практикуючих юристів, вимагаючи при цьому оновлення нормативно-правового регулювання та розвитку цифрових компетентностей як однієї із складових професійної етики правника.

Ключові слова: цифровізація юридичних послуг, інновації, відеозв'язок, етика поведінки, професійні компетентності, юридична діяльність, професійна етика правника, цифрові технології.

Постановка проблеми. Проблематика дослідження полягає у наявності істотного розриву між темпами цифровізації юридичних послуг та рівнем нормативного й етичного регулювання професійної діяльності правників. Сучасна практика дистанційного надання правничої допомоги, використання цифрових платформ, хмарних сервісів зберігання даних і алгоритмічних рішень породжує низку проблем, які не мають однозначного вирішення в межах чинних етичних стандартів.

Зокрема, залишається невизначеним обсяг професійної відповідальності правника у разі використання автоматизованих правових сервісів, постає питання дотримання адвокатських таємниць в умовах цифрового обігу інформації, а також ускладнюється ідентифікація та запобігання конфлікту інтересів у багатоклієнтських онлайн-середовищах. Додатковою проблемою є розмивання меж між професійною правничою діяльністю та

наданням квазіправових послуг технологічними компаніями, які не підпадають під дію традиційних етичних кодексів.

Відсутність чітких етичних орієнтирів у сфері цифрових юридичних послуг створює ризики зниження стандартів професії, нерівності доступу до якісної правової допомоги та послаблення гарантій захисту прав клієнтів. У зв'язку з цим виникає потреба у комплексному науковому дослідженні впливу цифровізації на етичні засади юридичної діяльності та розробці рекомендацій щодо адаптації професійних стандартів до умов цифрової трансформації.

Актуальність теми. Стрімка цифровізація суспільних відносин зумовила глибоку трансформацію юридичної професії. Завпровадження електронного судочинства, дистанційного надання правничої допомоги, використання правових онлайн-платформ, автоматизованих сервісів підготовки правових документів та елементів штучного інтелекту суттєво змінює традиційну модель взаємодії між правником і клієнтом. За цих умов особливої актуальності набуває питання відповідності таких трансформацій існуючим етичним стандартам юридичної професії.

Цифрові інструменти значно розширюють доступ до правничих послуг, однак водночас створюють нові ризики для дотримання принципів конфіденційності, незалежності правника, уникнення конфлікту інтересів та належної якості правової допомоги. Традиційні етичні кодекси адвокатів, нотаріусів та інших правників здебільшого формувалися в умовах особистої комунікації та паперового документообігу, що зумовлює їхню обмежену адаптованість до цифрового середовища.

У контексті євроінтеграційних процесів та гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами особливого значення набуває аналіз зарубіжного досвіду регулювання цифрових юридичних послуг і професійної етики. Відсутність системного наукового осмислення впливу цифровізації на етичні стандарти правничої діяльності ускладнює формування єдиної практики та може негативно позначитися на довірі суспільства до юридичної професії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження взаємозв'язку між правом та цифровізацією здійснила Костенко С. О. [1, с. 54], яка досліджувала е-суд, е-врядування, державні реєстри, електронні підписи, штучний інтелект і право, блокчейн-технології, токенизацію. Кух С. П. досліджував сутність цифровізації та цифрової трансформації на публічній службі [2, с. 52]. Достатньо активно досліджував питання цифровізації, її доктринних положень, сутності та своєрідності впливу на розвиток професій подано у роботах Руденко М. В. [3, с. 3], Куйбіди В. С. [4, с. 5], Туль С. І. [5], Кулиничка М. Б.

[6, с. 57]. Проте, дослідження процесів цифровізації юридичних послуг та їх вплив на стандарти професії, поглиблення теоретико-методологічних основ та практичних аспектів їх розвитку у працях вищенаведених науковців лишається вкрай мало дослідженим, а в деяких випадках й дискусійним.

Метою статті є комплексний аналіз впливу цифровізації юридичних послуг на етичні стандарти професійної діяльності правника, а також обґрунтування напрямів адаптації чинних етичних норм до умов цифрової трансформації правничої практики з урахуванням міжнародних та європейських стандартів.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети у статті передбачається вирішення таких завдань:

1. Проаналізувати основні форми та напрями цифровізації юридичних послуг (онлайн-консультування, електронне судочинство, правові цифрові платформи, використання алгоритмічних рішень та елементів штучного інтелекту).

2. Визначити вплив цифрових технологій на базові етичні принципи юридичної професії, зокрема конфіденційність, незалежність правника, професійну компетентність, добросовісність та уникнення конфлікту інтересів.

3. Дослідити проблеми професійної відповідальності правника у разі використання цифрових та автоматизованих правових сервісів.

4. Проаналізувати зарубіжний та європейський досвід регулювання етичних стандартів у сфері цифрових юридичних послуг.

5. Сформулювати пропозиції щодо вдосконалення національних етичних кодексів та механізмів професійного самоврядування правників з урахуванням викликів цифрової епохи.

Наукова новизна статті полягає в обґрунтуванні необхідності переосмислення традиційних етичних стандартів юридичної професії в умовах цифровізації правничої діяльності, визначенні ключових ризиків для дотримання професійної етики правника, що виникають у процесі надання юридичних послуг із використанням цифрових технологій та розробці пропозицій щодо адаптації норм професійної етики та відповідальності правників до сучасних форм дистанційної та цифрової правової практики.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація трансформує класичні принципи, які відображаються в усіх сферах правничої діяльності охоплюючи адвокатську, суддівську, прокурорську та нотаріальну етики. Цифровізація юридичної професії в класичному розумінні найкраще проявляється в застосуванні при здійсненні практичної юридичної діяльності штучного інтелекту. За стрімкого розвитку генеративних моделей штучного інтелекту відкриваються нові можливості, в тому числі й для таких сфер як адвокатура, судочинство та нотаріат, проте це в свою чергу створює і нові ризики для правничої професії.

В грудні 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні [7], відповідно до якої в Україні, як члена Спеціального комітету із штучного інтелекту при Раді Європи, що у жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту (Organisation for Economic Co-operation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449), розроблення та використання систем штучного інтелекту можливе лише за умови дотримання верховенства права, основоположних прав і свобод людини і громадянина, демократичних цінностей, а також забезпечення відповідних гарантій під час використання таких технологій.

Задля кращого забезпечення незалежності та неупередженості юридичної професії необхідна чітка правова та етична основа для розроблення та використання технологій в усіх сферах юриспруденції. Такі рамки краще дозволять правникам підтримувати верховенство права, оскільки вона все більше приймає та адаптується до використання технологій.

В умовах сьогодення в Україні не затверджено етичні стандарти та норми, які регулюють використання штучного інтелекту в сферах юридичних професій, не визначені межі (етичні, правові) застосування систем штучного інтелекту для цілей надання професійної правничої допомоги, що відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні є одним із завдань державної політики у сфері правового регулювання галузі штучного інтелекту. Розвитку та впровадженню технологій штучного інтелекту в юридичних професіях повинно сприяти виникнення необхідності виробити єдині принципи і правила їх використання. У грудні 2018 року Європейська комісія з питань ефективності правосуддя прийняла Етичну хартію про використання штучного інтелекту в судових системах та їх середовищі (European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment) [8], яка стала першим кроком Європейської комісії з питань ефективності правосуддя до сприяння відповідальному використанню штучного інтелекту в Європейській судовій системі відповідно до цінностей Ради Європи.

Європейською комісією, зокрема, вказується на те, що при застосуванні штучного інтелекту у сфері юриспруденції сприятиме підвищенню ефективності та якості правничої професії, водночас воно повинно здійснюватися відповідально, з дотриманням основних прав, гарантованих Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та Конвенцією Ради Європи про захист персональних даних.

Якщо розглядати цифровізацію більш вузько в судовій системі, то згідно з усталеною практикою Європейського суду з прав людини дотримання формалізованих правил судочинства, за допомогою яких всі сторони процесу забезпечують вирішення спору, є цінним і важливим, оскільки воно здатне обмежити свободу розсуду, забезпечити рівність сторін, запобігти свавілля, забезпечити ефективне вирішення спору і винесення судового рішення в розумні терміни, а також забезпечити правову визначеність і повагу до суду.

Наявність суспільної довіри та поваги до правничої професії є гарантіями ефективності правової системи загалом. А у межах свого професійного обов'язку захисту прав та інтересів своїх клієнтів адвокати мають також відігравати суттєву роль в справедливому відправленні правосуддя, а прокурори повинні мати за мету притягнення до відповідальності лише винної особи.

Використання цифрових технологій в юридичній практиці повинно поважати природу стандарту юридичної професії. Варто звернути вагу, що багато судових рішень в юридичній практиці є дискреційними рішеннями, заснованими на конкретних фактах окремих судових справ. І саме судді, адвокати та прокурори відіграють суттєву роль у розвитку права. Вони не просто застосовують фіксовані та незмінні правила, а повинні мати можливість виправляти або доповнювати закон, якщо він не відповідає вимогам або загрожує зашкодити його застосуванню в певних справах. Цифрові технології не повинні глибоко втручатися у сферу справедливості. Такі технології не повинні й знеохочувати або перешкоджати критичному мисленню суддів, адвокатів та прокурорів, оскільки це може призвести до стагнації

правового розвитку та ерозії самої системи правового захисту. Технологічні інструменти повинні поважати процес ухвалення процесуальних рішень і автономію суб'єктів, що здійснюють свою діяльність в сфері юриспруденції.

Використання цифрових технологій може бути корисним та допоміжним інструментом у всіх сферах юриспруденції, водночас воно не може замінити ролі осіб, що займаються юридичною практикою. Цифрові технології варто використовувати лише для підтримки та посилення верховенства права. Такі технології можуть використовуватися лише для підтримки та допомоги практикуючим юристам для належного управління та визначення певних проваджень. Водночас ухвалювати конкретні рішення мають, явно чи неявно, лише люди, що задіяні в царині юридичних послуг. Це не можна делегувати або виконувати за допомогою цифрових технологій. Автономія юридичної діяльності повинна поважатися шляхом використання технологій.

При чому цифрові технології, в тому числі технології штучного інтелекту варто використовувати в наданні юридичних послуг не як мету заперечення або ставлення під сумнів вже наданих послуг, а як засіб сприяння здійсненню належного надання таких юридичних послуг.

Якщо аналізувати впровадження цифрових технологій в більш вузьких спеціалізаціях юридичних професій, то найбільш цифровізованою з точки зору впровадження таких технологій є судова система, що найбільш проявляється в електронному документообігу та веденні електронної документації в національних судах. В судах все частіше прослідковуються відмови від паперових документів і перехід до електронних систем документообігу, де всі процесуальні документи, починаючи від позовних заяв та закінчуючи рішеннями судів касаційної інстанції, зберігаються в електронному форматі.

Електронне ведення процесуальної документації в юриспруденції має свої властиві тільки йому особливості. Такі особливості характеризуються ефективністю, коли електронне ведення процесуальної документації зазвичай пришвидшує судовий процес, так як процесуальні документи можуть бути швидко оброблені та передані між сторонами по справі, адвокатами та судами без необхідності їх фізичного переміщення в паперовому вигляді. Електронний документообіг характеризується зручністю, коли сторони по справі, їх представники мають можливість отримати доступ до судової документації з будь-якої точки, яке має інтернет-з'єднання. Ця властивість спрямована на поліпшення участі сторін у судових процедурах та зменшення необхідності фізичної присутності.

Завдяки цифровізації юридичних послуг електронні системи забезпечують безпечне зберігання документів в їх організованому вигляді, запобігаючи втратам, адже паперові документи мають властивість пошкоджуватися під впливом зовнішнього середовища.

Свою позитивну роль в цифровізації надання юридичних послуг відіграє й запровадження відеоконференцз'язку, в тому числі при розгляді судових справ. Водночас запровадження так званих віддалених судових засідань мають як свої переваги, так і виклики та обмеження, що має свій вплив на етичні стандарти юридичної професії. До переваг віддалених судових засідань через застосування засобів відеозв'язку багато практикуючих юристів відносять зручність для усіх учасників судового процесу. Відеозв'язок дозволяє сторонам судового процесу, адвокатам, прокурорам, свідкам та суддям брати участь у судовому процесі,

не виходячи з дому або свого офісу. Також використання відеозв'язку значно економить час та кошти осіб, що залучаються до судового процесу, адже зменшуються витрати на подорожі та витрачається менше коштів на оренду житла, якщо до процесу залучаються особи з регіонів, що знаходяться поза межами місцезнаходження відповідного суду. В цьому проявляється доступність судового процесу громадянам.

Водночас здійснення судових засідань із залученням адвокатів, свідків через відеозв'язок має і свою низку проблем, що проявляються у нестабільному інтернет-з'єднанні або недостатній технічній підтримці, які створюють труднощі під час проведення судових засідань в режимі відеоконференцз'язку. Це свою чергу може призводити до обурення та невдоволення певним чином зі сторони осіб, які звернулися за правовою допомогою, що негативно впливає на етичну сторону правничої діяльності.

Важливе місце серед етичних стандартів юридичної професії має конфіденційність та безпека. Забезпечення безпеки персональних даних під час здійснення відеоконференцій є складною задачею, особливо в справах, де наявна інформація про здоров'я, сімейне життя, адреси осіб, важливо зберігати конфіденційність інформації.

Також варто звернути увагу на той фактор, що в юридичній практиці значна частина роботи відводиться на пошук інформації. Водночас зараз багато юристів користуються сучасними пошуковими системами на основі штучного інтелекту, а систематизовані цифрові бази даних дають змогу забезпечувати структурований доступ до величезного об'єму судової практики, судових прецедентів і нормативно-правових актів безпосередньо в робочому процесі практикуючих юристів. За рахунок ефективнішого управління знаннями підвищується сама продуктивність внутрішніх процесів, фахівці звільняються від буденного пошуку інформації, що дозволяє їм сконцентруватися на вирішенні певних фахових завдань.

До того ж практикуючим юристам необхідно вислуховувати історії від клієнтів, здійснювати вивчення наданих ними усних свідчень, досліджувати паперові докази щоб знайти те, що може допомогти клієнту у його справі. Трапляється, що необхідно відшукати велику за обсягом інформацію, на пошук якої може піти не один місяць. Затягування надання правової допомоги в таких випадках може нагадувати пошук голки у стозі сіна. Використання сучасних реєстрів, штучного інтелекту дозволяє швидко зорієнтуватися в найважливішій інформації.

В даний час широкого застосування в юридичній практиці зазнала предикативна аналітика, де цифровізації також відіграє значний вплив. У великих юридичних фірмах досить часто застосовується складний алгоритм аналізу даних з метою прогнозування результату в судових справах, з їх допомогою здійснюють ідентифікацію потенційних ризиків, що є суттєвою перевагою цифровізації юридичних послуг, яка докорінно змінює традиційний підхід до надання юридичних послуг, сприяє прийняттю юридично обґрунтованіших рішень. Предикативна аналітика характеризується тим, що в її основу покладено великі обсяги даних, які можуть допомагати практикуючим юристам розробляти ефективну стратегію у веденні справ. В такому випадку не тільки підвищуються шанси на успіх, але й створюється додаткова довіра від задоволених роботою юриста клієнтів.

Роботу юриста багато людей традиційно уявляє як постійну нескінченну процедуру з купами паперів, постійно перенесеними та перерваними судовими засіданнями, коли юрист

сидить за томами законів та кодексів. Водночас з розвитком цифрових технологій на сьогодні це уявлення кардинально змінюється. Цифровізація юридичних послуг перетворює рутинну юридичну практику в напрямку високотехнічної, мобільної та максимально ефективної сфери діяльності. Значна частина інформації в умовах сьогодення є загальнодоступною в реєстрах та базах даних в електронному вигляді. Водночас опрацювання інформації з таких джерел часто обтяжується різноманітністю форматів документів, значною кількістю посилаєнь, неактуальністю інформації та відсутністю систематизації такої інформації.

Однак враховуючи очевидну перевагу технологічної модернізації та цифровізації, в юридичній галузі знову ж таки проявляється низка принципових бар'єрів, що роблять процес цифрової трансформації ускладненим. Ключові проблеми полягають не стільки в стрімкості розвитку інноваційного технологічного середовища, скільки в об'єктивній спроможності та готовності юридичного середовища ефективно інтегруватися в цифровізоване середовище та використовувати напрацьовані інструменти, модифікуючи свої професійні навички. Традиційно в юридичній професії створюється інтенсивний внутрішній супротив інноваційним змінам, через що навіть саме прогресивне технологічне рішення ризикує залишитись нереалізованим внаслідок психологічної неготовності, а подекуди й низької цифрової компетентності юридичного товариства. Навіть найбільший геніальний технологічний винахід може залишитись беззмисловим та нереалізованим, коли практикуючі юристи не отримують належних навичок задля їх застосування та впровадження. Тут мають місце принципово нові виклики для традиційної юридичної професії, оскільки під цифрофізацією юридичної професії розуміють трансформацію не стільки стало технологічного середовища, скільки адаптивного професійного мислення та новаційного підходу до власної професії. І таку не дуже виражену в професійній діяльності юристів проблематику дуже часто недооцінюють. Юридична компанія може витрачати великі кошти, купляючи новітнє програмне забезпечення, системи для якісних цифрових інструментів, водночас коли їх працівники-юристи не бажать чи з інших об'єктивних причин не проявляють інтересу до оволодіння необхідними навичками застосування цих систем, такі інвестиції не приносять бажаних результатів роботи в юридичній професії.

Водночас така пасивна поведінка при неприйнятті новітніх технологій потягне за собою розчарування в юридичній професії та наданні юридичних послуг в цілому. Задля успішного впровадження цифрових технологій в юридичних фірмах основний акцент уваги варто спрямовувати на інвестиції в людський капітал, так як без відповідної підготовки фахівців-юристів найсучасніше технологічне рішення може залишитись тільки можливістю. Задля ефективного провадження цифрових технологій в юридичній професії не тільки роботодавцям, а й самим практикуючим юристам варто зосереджувати увагу на системному навчанні користування сучасними цифровими технологіями, формувати корпоративну культуру, орієнтовану на технологічний прогрес, поступово трансформувати внутрішні бізнес-процеси, заохочувати талановитих працівників, що здатні до поєднання класичної юридичної діяльності разом із навичками застосування цифрових технологій, створювати середовище, яке спрямоване на заохочення співробітників до запровадження інноваційних підходів до роботи.

Також весь шлях до повноцінного запровадження цифровізації юридичної діяльності необхідно супроводжувати максимальним та ефективним використанням вже наявних інструментів, що вже підтвердили власну результативність. При електронному поданні документів, здійсненні віртуальних судових засідань, користуванні голосовими асистентами та штучним інтелектом при перевірці розроблених процесуальних документів проявляється практичність рішень, забезпечуючи оперативність та економію ресурсів на всіх етапах правового процесу. Саме на основі застосування таких процесів створюється підґрунтя задля подальшого вдосконалення юридичної професії, оптимізуючи роботу без нагальних структурних змін.

На даний час інноваційні цифрові процеси інтегруються в роботу юридичних фірм, судів та інших установах, що суттєво спрощує процес розгляду справ та підвищує їх продуктивність. За допомогою запровадженої Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи стало зручніше подавати до судів позовні заяви та інші процесуальні судові документи онлайн. Цей інструмент є зручним як для практикуючих юристів, так і для клієнтів, оскільки сплачуючи судовий збір через електронний суд, зменшуються витрати, які раніше варто було понести при пересиланні документів засобами поштового зв'язку чи доставки їх примірників судам. Проведення онлайн-засідань стали дуже важливим чинником при забезпеченні безперервності проведення судових засідань. При застосуванні відеоконференції зменшуються також витрати на транспортування підозрюваних та осіб, взятих під варту до суду, економляться ресурси, що пов'язані з утриманням транспортних засобів для транспортування згаданої категорії осіб, засідання проводяться з урахуванням соціальної дистанції, доцільність дотримання якої довела пандемія COVID-19. Цифровізація юридичної діяльності довела, що така діяльність ефективно проявляє себе в режимі дистанційної роботи. Тут не є обов'язковим розроблення абсолютно нових інструментів для здійснення діяльності, варто лише провести інтеграцію веб-конференцій з наявним програмним забезпеченням чи з відповідними веб-сайтами, що й буде слугувати ефективним керуванням співробітниками, які здійснюватимуть роботу дистанційно. Також важливе місце в структурі цифровізації варто виділити застосуванню голосових технологій для диктування тексту. Мікрофони диктофонів дають змогу швидко формувати думку та сприймати надиктований текст, в порівнянні з надрукованим текстом, на друк якого йде більше часу, ніж на запис певної думки. При чому записані на диктофон тексти в умовах сьогодення можна інтегрувати з різними програмами розпізнавання мовлення відповідним програмним забезпеченням, дотримуючись при цьому всіх умов захисту від кібератак.

Цифрові платформи, хмарні сервіси, месенджери, системи електронного суду створюють додаткові загрози витоку інформації. Професійна таємниця фундаментальний етичний обов'язок правника – стає вразливою до кіберзагроз, несанкціонованого доступу третіх осіб, використання небезпечних програмних продуктів, зберігання даних на іноземних серверах без належних гарантій. Етична проблема полягає у тому, що традиційне розуміння конфіденційності більше не обмежується поведінкою самого правника – воно залежить від цифрової інфраструктури, яку він використовує.

Соціальні мережі та цифрові платформи створюють нові можливості для просування юридичних послуг. Проте це породжує етичні дилеми такі, як агресивна або маніпулятивна

реклама, гарантування результату, публічне обговорення справ клієнтів, створення «експертного образу» без належної компетентності. Цифрове середовище стимулює конкуренцію, що може призводити до девальвації професійної гідності та зниження стандартів доброчесності.

Висновки. У зв'язку з поступовою трансформацією юридичної діяльності в цифровізоване середовище, що є революційним і створює собою інноваційні виклики та запроваджує при цьому нові можливості, практикуючим юристам варто крокувати в ногу з часом, щоб на ринку праці їх конкурентоспроможність була високою. Задля утримання високої планки надання якісних юридичних послуг в юридичній діяльності важливо знаходити шляхи адаптації до новітніх цифрових технологій, робити вірні та виважені кроки в інвестування розвитку та навчання працівників інноваційним цифровим навикам, запроваджувати підтримання високих стандартів безпеки персональних даних. Цифровізація юридичних послуг пропонує великий об'єм потенціалу задля підвищення доступності та ефективності юридичної діяльності. Поступово заходячи вглиб юридичного ринку через інноваційні цифрові технології, проявляючи при цьому високий рівень правової етики, перед практикуючими юристами відкриваються нові можливості кар'єрного росту і саморозвитку.

За доцільне вважаємо доповнити чинні правила професійної етики положеннями щодо зберігання даних у хмарних сервісах, онлайн-консультування, цифрової реклами, використання штучного інтелекту в поточній роботі правника. Доцільно на рівні професійного самоврядування визначити мінімальні технічні вимоги до захисту інформації, запровадити обов'язкові рекомендації щодо використання безпечних каналів зв'язку, передбачити дисциплінарну відповідальність за грубі порушення цифрової безпеки. Етичний обов'язок компетентності сьогодні включає і цифрову грамотність. Тому вважаємо за необхідне запровадити курси цифрової етики, включити до програм підвищення кваліфікації модулі з кібербезпеки та AI.

Цифровізація юридичних послуг не є загрозою сама по собі. Вона стає проблемою лише тоді, коли технологічний прогрес випереджає розвиток професійної етики. Основний виклик полягає не у впровадженні цифрових інструментів, а у збереженні фундаментальних цінностей професії: незалежності, конфіденційності, доброчесності, особистої відповідальності та служіння праву.

Етична адаптація професії повинна відбуватися паралельно з технологічною трансформацією. Лише за умови нормативного закріплення цифрових стандартів та формування культури відповідального використання технологій цифровізація стане не фактором ризику, а інструментом підвищення якості правничої діяльності.

Література:

1. Костенко С. О. Феномен права цифровізації та його вплив на юридичну освіту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 54–60.
2. Кух С.П. Теоретико-методологічні підходи до трактування сутності цифровізації та цифрової трансформації публічної служби у сучас-

ному науковому дискурсі. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр. Львів: НЛТУ України, 2023. Вип. 1/2(74/75). С. 52–56.*

3. Руденко М. (2021). Цифровізація: категоріальні особливості та специфіка трактування. *Економічний форум*, 1(4), с. 3–13. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-4-1>.
4. Куйбіда В., Карпенко, О., & Наместнік В. (2018). Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при президентові України*, 1, с. 5–11.
5. Туль С. І. (2019). Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації. *Abstract of Candidate Dissertation for Economic Sciences*, Вінниця, 20.
6. Кулинич М. Б. (2019). Тенденції становлення цифрової економіки в глобальному економічному просторі. *Modern economics*, 16(1), с. 57–63. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.v16\(2019\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.v16(2019)-08).
7. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 року №1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.
8. European Commission for the Efficiency of Justice (2019). European Ethical Charter on the use of AI in the judicial systems and their environment. Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018). URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-forpublication-4-december-2018/16808f699c>.

Клубан М. Digitalization of legal services and its impact on the ethical standards of the profession

Summary. The article examines the impact of the digitalization of legal services on the transformation of ethical standards within the legal profession. It provides an analysis of the principal areas of implementation of digital technologies in the delivery of legal services, including the use of automated document drafting systems, artificial intelligence, electronic justice (e-justice), and online legal counselling.

The study identifies the key challenges posed to the traditional principles of professional ethics applicable to practicing lawyers, attorneys, prosecutors, judges, and notaries, particularly with respect to independence, confidentiality, competence, integrity, and professional responsibility.

Special attention is devoted to issues of personal data protection, transparency in the use of technological tools, algorithmic bias, and the limits of professional liability arising from the application of digital instruments. The author substantiates the necessity of adapting existing models of ethical conduct of legal practitioners to the conditions of a digitalized environment and, on this basis, developing new standards of professional conduct, while duly taking into account the risks associated with technological innovation.

The material presented supports the conclusion that innovative digitalization of legal services results not only in changes to the organizational forms of legal practice, but also in a substantive transformation of the ethical obligations of legal practitioners. This development necessitates the modernization of regulatory frameworks and the advancement of digital competencies as an integral component of professional legal ethics.

Key words: digitalization of legal services, innovation, video communication, ethics of conduct, professional competencies, legal practice, professional legal ethics, digital technologies.

Дата першого надходження статті до видання: 23.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)